KENT MEYDANLARININ ANALİTİK HİYERARŞİ SÜRECİ YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ: MERSİN KENT MERKEZİ ÖRNEĞİ*

Urban Squares Wıth The Analytıc Hıerarchy Process Evaluatıon Method: The Case Study Of Mersın Cıty Center

Hüsniye Gamze ALıM
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Faruk ALTUNKASA
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

ÖZET

Kent meydanları kentsel yaşamın en yaygın kullanılan ve geçmişten günümüze bulundukları dönemin koşulları yönünde işlevlerini sürdüren kamusal mekanlardır. Toplumsal yaşamın gelişmesi ve sürdürülmesi, sosyal, kültürel, siyasal ve ticari amaçlar için bir araya gelme gereksiniminden doğan meydanlar kentlere kimlik kazandıran odak niteliğindeki alanlardır. Bu çalışmada incelenen Mersin kentinde tarihsel dönemlerde meydan olarak kullanılan alanlar bulunmakla birlikte günümüzde bu alanlar ya yapılaşmalara terk edilmiş ya da meydan işlevlerini yitirmişlerdir. Hızlı nüfus artışı nedeniyle yapılaşmaların süreklilik kazandığı kentte başta açık ve yeşil alanlar olmak üzere kamusal dış mekanlara duyulan gereksinim, yerel yönetimleri kapsamında meydanların da bulunduğu bu alan ve mekanları geliştirmeye yöneltmiştir. Ancak, bir alanın meydan olarak düzenlenmesinin belirli koşulları bulunmaktadır ve meydanlar için yer seçimi ve kullanım biçimine yönelik kararların uluslararası kabul görmüş ölçütlere yerel koşullar da dikkate alınarak uyum sağlanması gerekmektedir. Tersi durumdaki bir meydan işlevlerini yerine getirememekte ya da atıl kalabilmektedir. Bu bağlamda bildiride, Mersin kent merkezinde günümüzde meydan olarak kullanılan ve yerel yönetimce bu amaçla kullanılması planlanan alanların meydan işlevlerinin değerlendirilmesinde temel alınacak ölçüt grupları ile önem düzeylerinin belirlenmesi ve bu alanların çok amaçlı karar verme tekniklerinden biri olan Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) yöntemi ile değerlendirilmesini amaçlamıştır. Çalışmada ulaşılan bulguların, yerel yönetimlerin meydan planlaması yönündeki kararlarının etkinliklerine katkı sağlayabilir nitelikte olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler : Kent meydanları, Analitik Hiyerarşi Süreci, Mersin.

ABSTRACT

Urban squares are the public spaces which are the most commonly used and continue to function under the conditions of the period from past to present. Urban squares are the spaces which are in the nature of the focus areas that give identity to the cities, arising from the need to come together for the development and maintenance of social life, social, cultural, political and commercial purposes. Although there are some areas used as town squares at historical times in Mersin city examined in this study, today, either these areas have been left for settlements

* Aynı başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

or lost their function as square. The need particularly for open and green spaces including public outdoor areas have directed local administrations to develop these spaces and places including squares in the city having continuous settlements due to rapid population growth. However, there are certain conditions to arrange an area as square and internationally accepted criteria and local conditions need to be taken into consideration and complied in the decisions regarding the selection and the way of usage. Otherwise, a square cannot fulfill its functions and can remain inactive. In this context, in the declaration, it is intended to determine the sets of criteria and their importance level which will be base on the evaluation of square function of the areas used as squares or intended to use as squares by local administrations in Mersin city center and to evaluate these areas by using Analytic Hierarchy Process (AHP) which is one of the multi-objective decision-making techniques. The findings to be reached in the study are expected to be in the quality of contributing to the effectiveness of the local administration's decisions regarding square planning.
Key Words : Urban squares, Analytic Hierarchy Process, Mersin.

Giriş

Kent meydanları kentsel yaşamın en yaygın kullanılan ve işlevlerini geçmişten günümüze kadar çoğunlukla her dönemde korumuş mekanlardır. Toplumsal yaşamın gelişmesi ve sürdürülebilmesi, sosyal, kültürel, siyasal ve ticari amaçlar için bir araya gelme gereksiniminden doğan meydanlar kentlere kimlik kazandıran bir kamusal alan ve odak niteliğinde alanlardır.

Modern kent planlamasında yapı kitleleri arasında sıkışmış mimari boşluklardan ziyade, kentin yoğun günlük temposundan sonra kentlinin nefes alabileceği, dinlenebileceği, kentin yoğun psikolojik baskısından kurtulacağı, etkin bir sosyal yaşama sahip olabileceği bir mekan olarak meydanlar, kent içinde kentliye serbest hareket etme olanağı tanıyan, yollar ve yapılar kadar gerekli mimari öğelerdir. Yaşanabilir kentler, nitelikli yaşam alanları sunarak insanların sosyal, kültürel, ekonomik, dinsel, siyasal, eğitim vb ihtiyaçlarına cevap verebilmelidir. Meydanların insan kullanımını gerekli ölçüde gerçekleştirebilmesi ve kentsel yaşama katkı sağlayabilmeleri için niteliklerinin belirlenmesi ve bu niteliklerin mevcut alanlarda ve yeni tasarımlarda uygulanmaları gerekmektedir.

Mersin kenti, Adana ile birlikte Çukurova Metropoliten Bölgesinin iki büyük kentinden biridir. Tarım, sanayi ve deniz ticareti yanında, bir kıyı kenti olması nedeniyle özellikle son 30 yılda ikinci konut, son yıllarda da turizm açısından önemli gelişmelere sahne olmuştur. İkinci konut ve turizmin gerektirdiği yapılaşmalar inşaat sektöründe büyük bir istihdam olanağı yaratmış, bunun sonucunda Adana yöresine alınan doğu ve güney doğu anadolu bölgeleri kaynaklı göçler giderek Mersin'e yönelmiştir. Alınan göçlerle oluşan nüfus artışı kentin iskan alanını büyütmüş ve günümüzde Yenişehir, Toroslar, Akdeniz ve Mezitli ilçe belediyelerini kapsayan 75.000 hektar alanda nüfus 940.418'e ulaşmıştır (TUİK, 2013).

Artan nüfus için gereksinim duyulan konut miktarı ve bunu karşılamaya yönelik çok katlı yapılaşmalar, tarihi kent merkezi ve yakın çevresindeki geleneksel dokuyu henüz tamamen tahrip etmemekle birlikte yoğun baskı altında tutmaktadır. Kentin 2004 yılında onaylanan 1/5000 ölçekli nazım imar planını temel alan güncel imar planları (revizyon imar planları) kentin tarihsel çekirdeği ve yakın çevresinin mümkün olduğunca korunmasını, kentsel servis alanları ve kamusal dış mekanlarda çok fonksiyonlu kullanımların getirilmesini öngörmektedir. Bu mekanlar arasında bir mekansal kimlik unsuru olarak günümüzde yetersizliği duyulan kent meydanlarının düzenlenmesinin önemi vurgulanmaktadır (Sönmez, 2009).

Meydanlar, mekansal olarak tarihsel süreçte oluştukları gibi, gereksinimlere göre bazı alanlar yeni meydan olarak düzenlenebilmektedir. Mersin kentinde tarihsel dönemlerde meydan olarak kullanılan alanlar bulunmakla birlikte günümüzde bu alanlar ya yapılaşmalara terk edilmiş ya da meydan işlevlerini yitirmişlerdir.

Bu bağlamda araştırmada, Mersin kent merkezinde günümüzde meydan olarak kullanılan ve yerel yönetimlerce bu amaçla kullanılması planlanan alanların meydan işlevlerinin değerlendirilmesinde temel alınacak ölçüt grupları ile önem düzeylerinin belirlenmesi ve araştırmaya konu olan meydanların Analitik Hiyerarşi Süreci yöntemi ile karşılaştırılması amaçlamıştır.

Belirli ölçütlere bağlı olarak bir takım unsur ya da etmenlerin eleştirilmiş karşılaştırmalarıyla ortaya çıkmış öncelik sıralamasına dayalı bir karar verme modeli olan AHS'nin Mersin kent merkezindeki meydan seçeneklerine uygulanması ile; modelin kentsel tasarım bağlamında kent meydanı seçeneklerinin karşılaştırılmasında kullanılabilirliği denenmiş, araştırma alanı özelinde kent meydanı seçeneklerinin değerlendirilmesi konusunda, yerel yönetimlerce gerçekleştirilecek proje ve uygulamalara ışık tutacak bulgulara ulaşılmış, farklı kent, alan ve mekanlarda yürütülecek benzer araştırma, proje ve uygulamalara zemin oluşturabilecek ilke ve öneriler ortaya konulmuştur.

Materyal ve Metot

Materyal

Araştırma; konut, ticaret, yönetim, eğitim, liman ve geniş açık ve yeşil alan kullanımlarını daha yoğun ve genelde iç içe barındırması, tarihsel kent çekirdeği ve buna bağlı kentsel koruma alanlarını içermesi, bu özelliklere bağlı olarak daha fazla kullanıcı nüfusu ve çeşitlilik kazanan bir kullanıcı profiline sahip olması nedeniyle Yenişehir ilçesi kapsamındaki Mersin kent merkezi ve yakın çevresinde yürütülmüştür. Bu alanda günümüzde yetersiz olsa da meydan işlevi üstlenen ve yerel yönetimce bu işlevlerin geliştirilmesi düşünülen üç meydan seçeneği bulunmaktadır: Cumhuriyet Meydanı, Barış Meydanı ve Gümrük Meydanı.

Metot

Cumhuriyet Meydanı, Barış Meydanı ve Gümrük Meydanı seçeneklerinin Analitik Hiyerarşi Süreci yöntemi yardımıyla öncelik ve uygunluk sıralamasını amaçlayan araştırmanın kurgusu; problemin tanımlanması, hiyerarşik yapının oluşturulması,

uzman değerlendirmesine yönelik anket çalışması, ikili karşılaştırmalar matrisinin oluşturulması ve problemin çözümlenmesi ve nihai karar olmak üzere beş temel aşamadan oluşmuştur.

Problemin Tanımlanması: Mersin kent merkezi örneğinde meydan seçeneklerinin AHS yöntemi ile karşılaştırılması ve meydan olabilme kriterlerinin önem düzeyinin belirlenmesi amacıyla yapılan uygulamanın iki temel amacı vardır. Bunlardan birincisi meydan olabilme kriterlerinin önem düzeyinin sıralanması, ikincisi de bu kriterlere göre meydanların sıralanmasıdır.

Hiyerarşik Yapının Oluşturulması: Çalışmada uygulanan yöntemin ilk aşaması karar probleminin hiyerarşik olarak yapılandırılmasıdır. Bu aşamada karar verme probleminin alt öğelere ayrılması ve bu öğeler arasındaki ilişkileri gösteren bir modelin oluşturulması amaçlanmıştır. İlgili öğeler gruplanıp düzenlenerek hiyerarşik yapı oluşturulmaktadır. Hiyerarşi oluşturulurken problemi olabildiğince temsil edecek konu ile ilgili yeterince ayrıntı belirlenmiştir.

Hiyerarşideki seviyeler ve elemanlar aşağıdaki gibidir:

1.Seviye: Amaç; Mersin kent merkezi örneğinde meydan seçeneklerinin AHS yöntemi ile karşılaştırılması ve meydan olabilme kriterlerinin önem düzeyi.

2.Seviye: Kriterler; büyüklük, ulaşılabilirlik, çevredeki kullanıcı potansiyelinin kaynağı (yakin çevredeki hakim alan kullanımları), kullanıcı profili, görsel algılama ve estetik, işlevsellik, alan ve çevresindeki yeşil alan olanakları, donatı varlığı

3.Seviye: Alternatifler; Cumhuriyet Meydanı, Barış Meydanı, Gümrük Meydanı.

Uzman Değerlendirmesine Yönelik Anket Çalışması: Farklı alternatiflerin göreceli olarak değerlendirilmesi ve amaca en uygun olan kriterlerin önem düzeylerinin seçimi sürecinde gerek duyulan uzman görüşü için problem hiyerarşisine göre oluşturulan uzman değerlendirme formu, Mersin kent merkezini yakından tanıyan peyzaj mimarlığı, mimarlık ve şehir bölge planlama meslekleri uzman kadrosuna yönelik olarak hazırlanmıştır. Problem çözümünün ve karşılaştırmalı yargıların belirli bir tutarlılık düzeyini sağlaması için, incelenen üç meydan seçeneğine hakim kişilerden oluşan uzman grubu 30 kişi ile sınırlandırılmıştır.

İkili Karşılaştırmalar Matrisinin Oluşturulması: Mersin kent merkezi örneğinde meydan seçeneklerinin AHS yöntemi ile karşılaştırılması ve meydan olabilme ölçütlerinin önem düzeyi ile ilgili yargıları gösteren ikili karşılaştırma matrisleri uzman değerlendirme sonuçlarına göre hazırlanmıştır. Ankete 30 kişi katılmıştır ve karşılaştırma verileri üzerinde geometrik ortalama işlemi sonucu nihai yargılar ya da grup tercihleri belirlenmiştir. Örneğin aij elemanlarından oluşan A karşılaştırma matrisi 30 farklı kişi için oluşturulmuştur. AHS değerlendirme ölçeğinden elde edilen veriler ikili karşılaştırma matrisine dönüştürülmüştür. Amaca göre kriterlerin ikili karşılaştırmasında w1'in w2'ye oranı (w1/w2) karşılaştırılmıştır.

Amaca Göre Kriterlerin Karşılaştırılması: Uzmanlar karar probleminin, kriterlerin ve alternatiflerin ortaya konulmasından sonra öncelikle kriterlerin ikili karşılaştırmalarla birbirlerine göre önem derecelerini daha sonra da her kriter için bütün seçeneklerin ikili karşılaştırmalarla birbirlerine göre önem derecelerini belirlemişlerdir. Katılımcıların ortak yargılarıyla değerlendirme yapılabilmesi için geometrik ortalama alınarak ortak değerler elde edilmelidir.

Çizelge 1. Amaca göre kriterlerin ikili karşılaştırmalar matrisi

Mersin Kent Merkezi Örneğinde Meydan Seçeneklerinin AHS Yöntemi İle Karşılaştırılması	Büyüklük	Ulaşılabilirlik	Kullanıcı potansiyelininin kaynağı (yakın çevredeki hakim alan kullanımları)	Kullanıcı profili	Görsel algılama ve estetik	İşlevsellik	Alan ve çevresindeki yeşil alan olanakları	Donatı varlığı
Büyüklük	w1/w1	w1/w2	w1/w3	w1/w4	w1/w5	w1/w6	w1/w7	w1/w8
Ulaşılabilirlik	w2/w1	w2/w2	w2/w3	w2/w4	w2/w5	w2/w6	w2/w7	w2/w8
Kullanıcı potansiyelininin kaynağı (yakın çevredeki hakim alan kullanımları)	w3/w1	w3/w2	w3/w3	w3/w4	w3/w5	w3/w6	w3/w7	w3/w8
Kullanıcı profili	w4/w1	w4/w2	w4/w3	w4/w4	w4/w5	w4/w6	w4/w7	w4/w8
Görsel algılama ve estetik	w5/w1	w5/w2	w5/w3	w5/w4	w5/w5	w5/w6	w5/w7	w5/w8
İşlevsellik	w6/w1	w6/w2	w6/w3	w6/w4	w6/w5	w6/w6	w6/w7	w6/w8
Alan ve çevresindeki yeşil alan olanakları	w7/w1	w7/w2	w7/w3	w7/w4	w7/w5	w7/w6	w7/w7	w7/w8
Donatı Varlığı	w8/w1	w8/w2	w8/w3	w8/w4	w8/w5	w8/w6	w8/w7	w8/w8

Kriterlere Göre Alternatiflerin Karşılaştırılması: Uzmanlar modelin ikinci aşamasında Mersin kent merkezi örneğinde seçilen Cumhuriyet Meydanı, Barış Meydanı ve Gümrük Meydanı olmak üzere üç meydan alternatifinin her bir kritere göre ikili karşılaştırmalarla birbirlerine göre önem derecelerini belirlemişlerdir. Örneğin Çizelge 2'de büyüklük kriterine göre meydanların ikili karşılaştırması, sekiz kriterin her biri için ayrı ayrı ikili oluşturulmuştur (Çizelge 2).

Çizelge 2. Büyüklük kriterine göre meydanların ikili karşılaştırma matrisi.

Büyüklük	Cumhuriyet Meydanı	Barış Meydanı	Gümrük Meydanı
Cumhuriyet Meydanı	w1/w1	w1/w2	w1/w3
Barış Meydanı	w2/w1	w2/w2	w2/w3
Gümrük Meydanı	w3/w1	w3/w2	w3/w3

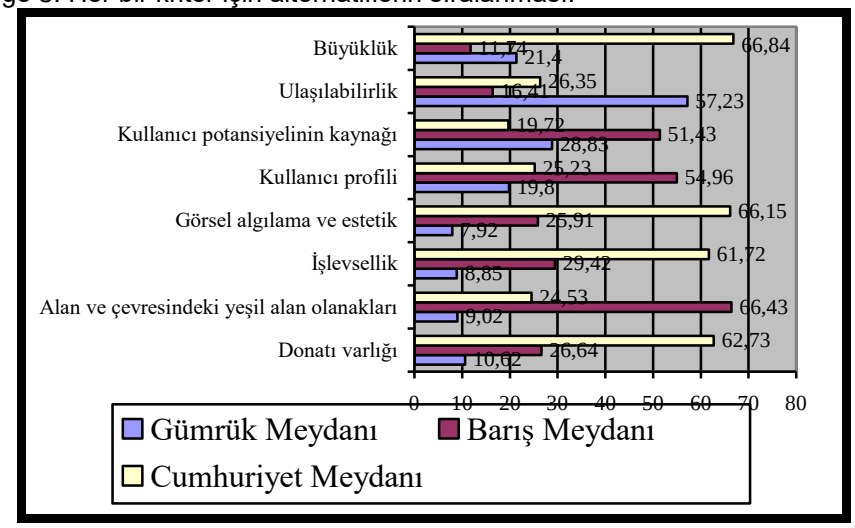
Problemin Çözümlenmesi ve Nihai Karar: Mersin kent merkezi örneğinde meydan seçeneklerinin AHS yöntemi ile karşılaştırılması ve meydan olabilme ölçütlerinin önem düzeyinin belirlenmesi amacıyla yapılan değerlendirmede

kriterler ve alternatifler göz önünde bulundurulmuştur. Problem hiyerarşisine göre oluşturulan uzman değerlendirme formu Mersin kent merkezini yakından tanıyan, peyzaj mimarlığı, şehir bölge planlama ve mimarlık meslek disiplinlerinin uzman kadrosuna yönelik olarak hazırlanmıştır. Uzman görüşleri Excel programına girildikten sonra grubun fikir birliğini sağlamak için uzman görüşlerinin geometrik ortalaması alınmıştır. Uzmanların ikili karşılaştırma sorularına ilişkin görüşleri belirtilmiştir. Bu verilerin geometrik ortalamaları ve tutarlılık oranları ikili karşılaştırmaların her biri için hesaplanmıştır. Göreceli önem değeri ile amaca göre kriterler, kriterlere göre alternatifler sıralanmıştır. Mersin kent merkezini yakından tanıyan uzman görüşlerini yansıtan nihai karar; probleminin çözümlenmesi sonucunda toplam bileşik göreceli önem değeri ile kriterlerin ağırlıkları ile kriterlere göre alternatiflere atanan ağırlıkların çarpımı sonucu elde edilen bulgulara göre verilmiştir.

Araştırma Bulguları

Mersin kent merkezi örneğinde meydan seçeneklerinin AHS yöntemi ile karşılaştırılması ve meydan olabilme ölçütlerinin önem düzeyinin belirlenmesi amacıyla büyüklük, ulaşılabilirlik, kullanıcı potansiyelinin kaynağı (yakın çevredeki hakim alan kullanımları, kullanıcı profili, görsel algılama ve estetik, işlevsellik, alan ve çevresindeki yeşil alan kullanımları, donatı varlığı olmak üzere 8 kriter, Mersin kent merkezinde bulunan Cumhuriyet Meydanı, Barış Meydanı ve Gümrük Meydanı olmak üzere üç meydan alternatifi üzerinde ikili karşılaştırma ile incelenmiştir. Göreceli önem değeri ile amaca göre kriterler, kriterlere göre alternatifler sıralanmıştır. Tutarlılık oranları ikili karşılaştırmaların her biri için hesaplanmıştır. Hesaplama sonucu 0,1'in altında olduğundan tüm yargılar tutarlıdır (Çizelge 3. ve 4).

Çizelge 3. Her bir kriter için alternatiflerin sıralanması.

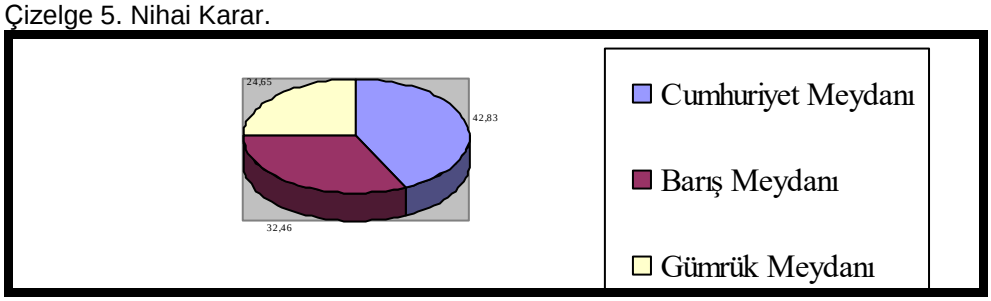

Çizelge 4. Genel sentez tablosu.

Kriterler	Öncelik Değerleri	Cumhuriyet Meydanı	Barış Meydanı	Gümrük Meydanı
Büyüklük	0,0384	0,6684	0,1174	0,2140
Ulaşılabilirlik	0,2391	0,2635	0,1641	0,5723
Kullanıcı potansiyelinin kaynağı	0,1505	0,1972	0,5143	0,2883
Kullanıcı profili	0,0703	0,2523	0,5496	0,1980
Görsel Algılama ve Estetik	0,1126	0,6615	0,2591	0,0792
İşlevsellik	0,2831	0,6172	0,2942	0,0885
Alan ve çevresindeki yeşil alan olanakları	0,0610	0,2453	0,6643	0,0902
Donatı varlığı	0,0447	0,6273	0,2664	0,1062
Genel sonuç		0,4283	0,3246	0,2465
Sıralama		1	2	3

Mersin kent merkezini yakından tanıyan uzman görüşlerini yansıtan nihai karar; probleminin çözümlenmesi sonucunda toplam bileşik göreceli önem değeri ile kriterlerin ağırlıkları ile kriterlere göre alternatiflere atanan ağırlıkların çarpımı sonucu elde edilmiştir. Hesaplamalar sonucu elde edilen bulgulara görekriterlere uygunluk bakımından Cumhuriyet Meydanı %42,83'lük bir payla birinci sırada, Barış Meydanı %32,46'lık bir payla ikinci sırada, Gümrük Meydanı ise %24,65'lik bir payla üçüncü sırada yer almak tadır (Çizelge 5).

Çizelge 5. Nihai Karar.

Tartışma ve Sonuçlar

Bu çalışma Mersin kent merkezi örneğinde meydan seçeneklerinin AHS yöntemi ile karşılaştırılması ve meydan olabilme kriterlerinin önem düzeyinin belirlenmesi amacına yönelik olarak kurgulanmıştır. Çalışmada çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan AHS yöntemi kullanılmıştır. AHS, çok sayıda alternatifi birden fazla kritere göre değerlendirerek en iyi alternatifi bulmayı amaçlamaktadır. Yöntemin gereği olarak hiyerarşik bir model kurulmuştur. AHS yöntemi, doğruluk ve hassasiyet, ilgili karar verme probleminin bileşenlere ayrılması ve yapılandırılması ile elde edilen karar hiyerarşisi oluşturulmasındaki

başarıya bağlıdır. Bu nedenle hiyerarşik modelin oluşturulması büyük önem taşımalıdır.

Çalışma kurgusuna temel olabilecek yurtiçi ve yurtdışı çalışmaların genel olarak problem hiyerarşisinin, seviye ve elemanlarının belirlenmesine odaklandığı izlenmektedir.

Çalışma kapsamında öncelikle AHS yöntemine uygun şekilde kriterler hiyerarşik yapıya sokulmuş, sonra oluşturulan değerlendirme formu, Mersin kent merkezini yakından tanıyan peyzaj mimarı, mimar ve şehir bölge planlama meslek disiplinlerinden oluşan 30 kişiye uygulanmıştır. Grubun fikir birliğini sağlamak için, Excel programı yardımı ile uzman görüşlerinin geometrik ortalaması bulunmuştur, ardından ikili karşılaştırmalar ile kriterlerin ağırlıklarını belirlenmiştir. Belirlenen üç seçenek kriterler üzerinden karşılaştırılmış ve toplamda aldıkları puanlara göre sıralanmışlardır.

Kriterlerin ve alternatiflerin ikili karşılaştırmasında göreceli olarak değerlendirme yapan uzman gruplarına AHS yöntemi ile ilgili yeterince ayrıntının açıklanması ve tam olarak anlaşıldığından emin olunması gereklidir. Katılım çalışmalarını gerçekleştirecek uzmanların eğitilmesi ve ikili karşılaştırmalar matrisindeki puanlamaların yüz yüze görüşme tekniği ile yapılması gereklidir.

Uzmanlara göre sekiz kriter içerisindeki önem dereceleri incelendiğinde birinci sırada işlevsellik kriteri % 28,31'lik bir payla işlevsellik kriteri, İkinci sırada % 23,91'lik bir pay ile ulaşılabilirlik kriteri, üçüncü sırada % 15,05'lik bir pay ile kullanıcı potansiyelinin kaynağı (yakın çevredeki hakim alan kullanımları) kriteri, dördüncü sırada % 11,26'lık bir pay ile görsel algılama ve estetik kriteri, beşinci sırada % 7,03'lük bir pay ile kullanıcı profili kriteri, altıncı sırada % 6,1'lik bir pay ile alan ve çevresindeki yeşil alan olanakları kriteri, yedinci sırada %% 4,47'lik bir pay ile donatı varlığı kriteri ve son sırada ise % 3,84'lük bir pay ile büyüklük kriteri yer almaktadır. Hesaplamalar sonucu elde edilen bulgulara göre Cumhuriyet Meydanı %42,83'lük bir payla birinci sırada, Barış Meydanı %32,46'lık bir payla ikinci sırada, Gümrük Meydanı ise %24,65'lik bir payla üçüncü sırada yer almaktadır.

En iyi alternatifin belirlenmesi, tüm alternatiflerin güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya konulması ve her bir meydan için gelişim stratejileri sunulması açısından önemli olan bu çalışmada; elde elden tüm bulgular sonucunda Cumhuriyet meydanı % 42,83'lük bir pay ile en iyi meydan alternatifi seçilmiştir.

Bu çalışmada meydan olabilme kriterleri açısından en iyi meydan alternatifinin seçilmesinin yanı sıra meydan olabilme kriterlerinin önem düzeyi belirlenmekte ve değerlendirme sonuçlarına göre Mersin kent merkezi örneğinde incelenen meydan alternatifleri için gelişim stratejileri de sunmaktadır. Çalışmada incelenen Cumhuriyet meydanı, Barış meydanı ve Gümrük meydanı alternatiflerinin değerlendirme sonuçlarına göre güçlü ve zayıf yönleri Çizelge 5.1'de verilmiştir.

Cumhuriyet meydanının ulaşılabilirlik yönünden; ana toplu taşıma güzergahları ile doğrudan bağlantısının, kullanıcı potansiyelinin kaynağı yönünden; farklı alan kullanımlarının eşdeğer ağırlıkta olmasının, kullanıcı profili yönünden; sosyo-ekonomik karakteristikleri benzer ya da değişken kullanıcı grupları ve belirli yaş gruplarının kullanımda etkin olma potansiyelinin, alan ve çevresindeki yeşil

alan olanakları yönünden; çok amaçlı kitlesel yeşil alanlar ile bağlantısının, yeşil alan tesis edebilme yeteneğinin, alanda tasarımda değerlendirilebilecek bitki varlığının, bitkisel uygulamada altyapı varlığı ve kullanılabilirliğinin geliştirilmesi gerektiği önerilmektedir.

Barış meydanının büyüklük yönünden; gereksinimleri karşılayacak büyüklükte olmasının, biçim oran ölçek ilişkisinin ve alan olarak bütünlüğünün, ulaşılabilirlik yönünden; ana toplu taşıma güzergahları ile doğrudan bağlantının, otopark alanları ile bağlantısının, görsel algılama ve estetik yönünden; görsel derinliğinin, kent kimliğini yansıtan yapılar, odaklar ve nirengi noktaları ile görsel ilişkisinin, kentsel çekim odağı olabilme durumunun, işlevsellik yönünden; sosyal ve kültürel donatılar ile ilişkisinin, sonradan gelişebilecek işlevlere ve değişimlere yanıt verebilme düzeyinin (meydanın geliştirilebilirliği), kitlesel sosyal etkinliklere yanıt verebilme düzeyinin ve teknik altyapısının, donatı varlığı yönünden; alan bünyesindeki donatı elemanlarının, alanın yakın çevresinde donatı elemanlarının varlığının ve kullanılabilirliğinin geliştirilmesi gerektiği önerilmektedir.

Gümrük meydanının büyüklük yönünden; gereksinimleri karşılayacak büyüklükte olmasının, kullanıcı potansiyelinin kaynağı yönünden; farklı alan kullanımlarının eşdeğer ağırlıkta olmasının, kullanıcı profili yönünden; sosyo-ekonomik karakteristikleri benzer ya da değişken kullanıcı grupları ve belirli yaş gruplarının kullanımda etkin olma potansiyelinin, görsel algılama ve estetik yönünden; alan ve çevresinin görsel çeşitliliğinin, görsel derinliğinin, kent kimliğini yansıtan yapılar, odaklar ve nirengi noktaları ile görsel ilişkisinin, kentsel çekim odağı olabilme durumunun, işlevsellik yönünden; kentsel rekreasyon alanları ile ilişkisinin, sosyal ve kültürel donatılar ile ilişkisinin, sonradan gelişebilecek işlevlere ve değişimlere yanıt verebilme düzeyinin (meydanın geliştirilebilirliği), kitlesel sosyal etkinliklere yanıt verebilme düzeyinin ve teknik altyapısının, alan ve çevresindeki yeşil alan olanakları yönünden; çok amaçlı kitlesel yeşil alanlar ile bağlantısının, yeşil alan tesis edebilme yeteneğinin, alanda tasarımda değerlendirilebilecek bitki varlığının, bitkisel uygulamada altyapı varlığı ve kullanılabilirliğinin, donatı varlığı yönünden; alan bünyesindeki donatı elemanlarının, alanın yakın çevresinde donatı elemanlarının varlığının ve kullanılabilirliğinin geliştirilmesi gerektiği önerilmektedir.

Meydan işlevine sahip kamusal açık alanların özelliklerinin ve kent içindeki konumunun; sunduğu hizmete olan etkisi göz önünde bulundurulduğunda alınacak kararın ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Günümüzde oldukça karmaşık bir çerçevede alınan yatırım kararları için yöneticiler sayısal ve analitik yöntemlere başvurmalıdırlar. Kent meydanı işlevine sahip yeni bir kamusal açık alan oluşturmayı planlayan yerel yönetimler için yer seçimi sürecinde uygulanan model, karar aşamasındaki yöneticilere yol gösterici niteliktedir. Bu çalışmada tanıtılan AHS, meydan işlevine sahip kamusal açık alanların kent içindeki konumlarının ve niteliklerinin belirlenmesinde karar vericilere yardımcı olmaktadır.

Çizelge 6. Meydan alternatiflerinin güçlü ve zayıf yönleri.

Alternatifler	Sonuç	
	Güçlü	Zayıf
Cumhuriyet Meydanı	• Büyüklük • Görsel algılama ve estetik • İşlevsellik • Donatı varlığı	• Ulaşılabilirlik • Kullanıcı potansiyelinin kaynağı • Kullanıcı profili • Alan ve çevresindeki yeşil alan olanakları
Barış Meydanı	• Kullanıcı potansiyelinin kaynağı • Kullanıcı profili • Alan ve çevresindeki yeşil alan olanakları	• Büyüklük • Ulaşılabilirlik • Görsel algılama ve estetik • İşlevsellik • Donatı varlığı
Gümrük Meydanı	• Ulaşılabilirlik	• Büyüklük • Kullanıcı potansiyelinin kaynağı • Kullanıcı profili • Görsel algılama ve estetik • İşlevsellik • Alan ve çevresindeki yeşil alan olanakları • Donatı varlığı

Sonuç olarak, çok amaçlı karar verme yöntemlerinden AHS yöntemi, bu tür hiyerarşik modellerin çözümünde çok rahat ve başarılı bir şekilde kullanılmaktadır. Karşılaştırma çizelgelerinde değerlendirmeler için tutarlılık ölçütü getirmesi ve çapraz kontrol olanağı tanıması bu yöntemin benzerlerine göre en belirgin avantajlarındandır. Ancak bu yöntemin başarısı, kriterlerin ve ağırlıkların doğru belirlenmesi, karşılaştırma matrislerinin tutarlı olması koşuluna bağlıdır. Bu amaçla istatistiksel bir ön çalışma önem kazanmaktadır. Belirlenecek bir örneklemde uzman veya yöneticilere kriterler ve kararlarla ilgili uygulanacak bir anketin değerlendirilmesi ile hem uygulamanın altyapısı belirlenebilir, hem de karar vericinin daha doğru karşılaştırma yapmasına yardımcı bilgiler sağlanabilir.

Bu problem, birden fazla kişinin düşüncelerine göre çözümlenmiştir. Aynı zamanda, tek bir kişinin düşüncesine göre de problemi çözmek mümkündür. Ülkemizde bu yönde yapılan çalışmalar henüz sınırlı sayıdadır. Buna benzer problemlerde, karar vericilere analitik hiyerarşi süreci yöntemi önerilebilir. Böylece karışık problemlere etkin çözümler bulmak mümkün olacaktır.

Kaynaklar

SÖNMEZ, R., 2009. Mersin Kent Bütünü ve Yakın Çevresi 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planı. Planlama 2009/3-4, s. 129-144. Mersin.

TÜİK-Adana Bölge Müdürlüğü, 2008. Mersin Yenişehir için 2008yılı ADKNS Sonuçları.